

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2018. gada 28. februārī Nr. 1-6/5

Satversmes tiesas tiesnesim
Aldim Laviņam
tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Par viedokli lietā Nr. 2017-30-01

2018.gada 30.janvārī Tiesībsarga birojā saņemts Jūsu lēmums (reģistrēts ar Nr.30), ar kuru Latvijas Republikas tiesībsargs (turpmāk – tiesībsargs) atzīts par pieaicināto personu lietā Nr. 2017-30-01 “Par Civilprocesa likuma 26.panta pirmās daļas, 128.panta otrās daļas 1.² punkta pirmā teikuma un 132.panta pirmās daļas 6.punkta, ciktāl tie nosaka pienākumu prasības pieteikumā norādīt atbildētāja deklarēto dzīvesvietu (turpmāk – apstrīdētās normas), atbilstību Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 96.pantam. Tiesībsargs uzaicināts rakstveidā izteikt viedokli par lietā apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 96.pantam, kā arī par citiem jautājumiem, kuriem varētu būt nozīme lietā Nr. 2017-30-01. Lēmumam pievienotas pieteikuma par lietas ierosināšanu un Saeimas atbildes rakstu kopijas.

Pieteikuma iesniedzējs Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments apšaubā apstrīdēto normu attiecībā uz atbildētāja - fiziskās personas deklarētās dzīvesvietas norādi atbilstību Satversmes 96.pantam.

Civilprocesa likuma 26.panta pirmā daļa nosaka, ka prasību pret fizisko personu ceļ tiesā pēc tās deklarētās dzīvesvietas. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 128.panta otrās daļas 1.² punkta pirmo teikumu prasības pieteikumā tostarp norādāms atbildētāja vārds, uzvārds, personas kods, deklarētā dzīvesvieta, bet ja tādas nav, - dzīvesvieta. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 6.punktu tiesnesis atsakās pieņemt prasības pieteikumu, ja lieta nav piekritīga šai tiesai.

Satversmes 96.pants garantē, ka ikvienam ir tiesības uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību.

Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – ECK) 8.pants nosaka, ka ikvienam ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un korespondences neaizskaramību. Sabiedriskās institūcijas nedrīkst traucēt nevienam baudīt šīs tiesības, izņemot gadījumos, kas paredzēti likumā un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizstāvētu valsts drošības, sabiedriskās kārtības vai valsts labklājības intereses, lai nepieļautu nekārtības vai noziegumus, lai aizsargātu veselību vai morāli vai lai aizstāvētu citu tiesības un brīvības.

Saskaņā ar ECK 8.pantu tiesības uz personas datu aizsardzību ir daļa no tiesībām uz personas privāto un ģimenes dzīvi, korespondences noslēpumu un mājokļa neaizskaramību. Atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (turpmāk – Regula), kuru Latvijā sāks piemērot no 2018.gada 25.maija, “personas dati ir jebkura informācija, kas attiecas uz identificētu vai identificējamu fizisku personu; identificējama fiziska persona ir tāda, kuru var tieši vai netieši identificēt, jo īpaši atsaucoties uz identifikatoru, piemēram minētās personas vārdu, uzvārdu, (..) atrašanās vietas datiem.” Latvijā fizisko personu datu aizsardzības noteikumi iekļauti Fizisko personu datu aizsardzības likumā.

Dzīvesvietas adrese kopā ar personas vārdu un uzvārdu ir uzskatāma par personas datiem. Ikvienas fiziskas personas dzīvesvietas adrese kā privātās dzīves neatņemama sastāvdaļa ir aizsargājama.

Galvenais ECK 8.panta mērķis ir pasargāt indivīdu no patvaļīgas publisko institūciju iejaukšanās. Tas ne tikai attur valsti no šādas iejaukšanās: līdzās negatīvajam pienākumam pastāv pozitīvie pienākumi, lai efektīvi aizsargātu privāto un ģimenes dzīvi. Šie pienākumi var iekļaut pieņemt drošības pasākumus ar mērķi nodrošināt privātās dzīves aizsardzību pat indivīdu savstarpējās attiecībās.¹

No teiktā izriet, ka valstij ir kā pozitīvais, tā negatīvais pienākums attiecībā uz ikvienas personas privātās dzīves, tai skaitā dzīvesvietas aizsardzību. Tiesības uz privāto dzīvi nozīmē, ka indivīdam ir tiesības uz savu privāto telpu, tiesības dzīvot pēc sava prāta, saskaņā ar savu būtību un vēlmēm attīstīt un pilnveidot savu personību, iespējami minimāli ciešot no valsts vai citu personu iejaukšanās.² Dzīvesvieta ir vieta, kur lielākā daļa cilvēku vēlas dzīvot netraucēti, bez liekas uzmanības un iejaukšanās no valsts un citu personu puses. Iestādes, piemēram, Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde (turpmāk – PMLP), izpaužot trešajām personām iespējamā atbildētāja deklarētās dzīvesvietas adresi, ierobežo personas tiesības uz privāto dzīvi. Dažkārt cilvēks savu dzīvesvietu vēlas paturēt noslēpumā, jo tā ir viņa privātās dzīves daļa, vieta, kur mīt viņa ģimene, bērni, radnieki. Tādā veidā cilvēki sevi pasargā no sabiedrības uzmanības un ziņkārības.

---

¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1985.gada 26.marta spriedums lietā X un Y pret Nīderlandi. Nr. 8978/80, 23.punkts.

² LR Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2004-17-01, 10.punkts.

Savā pamatojumā Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments galvenokārt norāda uz publisku personu dzīvesvietas adreses aizsardzību, uzsverot, ka “tieši publiskām personām, piemēram, informācijas par dzīvesvietu aspektā, jo īpaši svarīga ir efektīva datu aizsardzība, jo ir lielāks risks, ka tās savā dzīvesvietā var tikt pakļautas nevēlamai un neattaisnotai sabiedrības uzmanībai un pat apdraudējumam.” Tiesībsargs uzskata, ka, lai arī pieņēmums par apdraudējumu ir teorētisks, adreses izpaušanas gadījumā tam var būt pakļauta ikviena fiziska persona neatkarīgi no tās statusa. Tādējādi attiecībā uz Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta pieteikumā norādīto par publisko personu īpašās aizsardzības nepieciešamību dzīvesvietas aizsardzības kontekstā norādāms sekojošais. Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk – ECT) spriedumā *Hannover pret Vāciju*³ samērotas divas tiesības – vārda brīvība, publicējot sabiedrībai pazīstamu personu fotogrāfijas un šo atpazīstamo personu tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību. ECT skaidroja, ja fiziska persona, kas sabiedrībā nav atpazīstama, var pieprasīt īpašu savas privātās dzīves aizsardzību, tas pats nav sakāms par atpazīstamām personām. Tomēr liela ir atšķirība, sniedzot sabiedrībai būtisku informāciju attiecībā uz politiķiem par viņu oficiālajiem pienākumiem un vēstot par parasta indivīda privātās dzīves detaļām. ECT uzsvēra, ka atsevišķos gadījumos sabiedrības tiesības būt informētai iesniedz pat atpazīstamu personu privātajā dzīvē, īpaši tas attiecas uz politiķiem. Tomēr šajā lietā tiesa atzina, ka konkrētās fotogrāfijas atspoguļo tikai viņu privāto dzīvi un to publicēšana izskaidrojama ar kļaju ziņkārības apmierināšanu. ECT šajā lietā uzsvēra, ka, pat ja persona ir sabiedrībā atpazīstama, tai ir tiesības leģitīmi paļauties uz privātās dzīves aizsardzību.⁴ Tādējādi ECT šajā spriedumā neizdalīja atpazīstamu personu privāto dzīvi par vairāk aizsargājamu nekā parasta indivīda privāto dzīvi. Attiecīgi nevar piekrist Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta argumentam, ka “tieši publiskām personām, piemēram, informācijas par dzīvesvietu aspektā, jo īpaši ir svarīga efektīva datu aizsardzība, jo ir lielāks risks, ka tās savā dzīvesvietā var tikt pakļautas nevēlamai un neattaisnotai sabiedrības uzmanībai un pat apdraudējumam.” Ņemot vērā iepriekšminēto, savā viedoklī atsevišķi neizdalīšu publisku personu privātās dzīves neaizskaramību, uzskatot, ka ikvienas fiziskas personas dzīvesvieta ir aizsargājama.

Tiesības uz privāto dzīvi ir ierobežojamas. ECT, analizējot lietas par personas datiem, norādījusi, ka privātās dzīves ierobežojumiem jābūt noteiktiem ar likumu, jāatbilst leģitīmam mērķim, kas minēts Konvencijas 8.panta otrajā daļā un jābūt nepieciešamiem demokrātiskā sabiedrībā. Ierobežojums tiks uzskatīts par nepieciešamu demokrātiskā sabiedrībā, ja tas atbilst neatliekamai sabiedrības vajadzībai un īpaši, ja tas ir samērīgs ar leģitīmo mērķi un ja iestāžu sniegtie ierobežojuma iemesli ir būtiski un nepieciešami.⁵

Konkrētais privātās dzīves ierobežojums noteikts Civilprocesa likuma 26.panta pirmajā daļā, 128.panta otrās daļas 1.² punkta pirmajā teikumā un 132.panta

³ ECT 2012.gada 7.februāra spriedums lietā *Hannover* pret Vāciju (2), Nr. 40660/08, Nr.60641/08. 110.punkts.

⁴ ECT 2012.gada 7.februāra spriedums lietā *Hannover* pret Vāciju (2), Nr. 40660/08, Nr.60641/08. 97.punkts.

⁵ ECT 2008.gada 4.decembra spriedums lietā *S. un Marper* pret Apvienoto Karalisti. Nr. 30562/04 un 30566/04. 101.punkts.

pirmās daļas 6.punktā. Civilprocesa likums ir publiski pieejams atbilstoši normatīvo aktu prasībām.

Tiesību norma, kas liek civilprasības pieteikumā norādīt atbildētāja adresi ļauj tiesai nodrošināt saziņu ar atbildētāju, kā arī ļauj noteikt lietas piekritību (pēc atbildētāja deklarētās dzīvesvietas adresi). Šim atbildētāja privātās dzīves ierobežojumam ir leģitīms mērķis, jo nodrošina Satversmes 92.pantā garantētās personas tiesības uz taisnīgu tiesu, tai skaitā pieeju tiesai. Piekritība pēc atbildētāja dzīvesvietas adreses nodrošina, ka tiesas sēdes notiks tuvāk atbildētāja dzīvesvietai.

Lai izvērtētu privātās dzīves ierobežojuma leģitimitāti, jānoskaidro, vai tas nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā, proti, vai tas atbilst neatliekamai sabiedrības vajadzībai, vai ir samērīgs ar leģitīmo mērķi, kā arī jāvērtē iestāžu sniegtie ierobežojuma iemesli.

Apstrīdētās normas nosaka, ka atbildētāja deklarētās dzīvesvietas dati ir obligāti norādāma informācija, jo bez šīs informācijas pieteicējs nevar realizēt savas tiesības vērsties tiesā. Jāpiekrīt arī Saeimas atbildes rakstā paustajam, ka atbildētāja deklarētā dzīvesvieta ir vispārējs tiesas piekritības noteikšanas pamatprincips, kas piemērojams Eiropas Savienībā.

Latvijas Republikas iedzīvotāju vārds, uzvārds, personas kods, kā arī deklarētās dzīvesvietas adrese saskaņā ar Iedzīvotāju reģistra likuma 10.panta pirmās daļas 1.-3.punktu un 10.punktu uzglabājas Iedzīvotāju reģistrā. Iedzīvotāju reģistra likuma 19.pants nosaka, ka fiziskās un juridiskās personas var saņemt Reģistra informāciju par citu personu uz motivēta iesnieguma pamata. Tātad no šī regulējuma izriet, ka no Iedzīvotāju reģistra varētu saņemt informāciju par potenciālā atbildētāja civillietā deklarētās dzīvesvietas adresi.

Dati par dzīvesvietas adresi ir fiziskas personas dati. Saskaņā ar Fizisko personu datu aizsardzības likuma 7.panta 6.punktu datu apstrāde ir nepieciešama, lai, ievērojot datu subjekta pamattiesības un brīvības, realizētu trešās personas likumiskās intereses. Kā minēts Eiropas Savienības Tiesas lietā Nr. C-13/16 “trešās personas intereses iegūt personas datus attiecībā uz personu, kura ir nodarījusi kaitējumu tās īpašumam, lai pret šo personu vērstos tiesā par zaudējumu atlīdzināšanu, ir likumīgas intereses.” Līdzīgs regulējums ir iekļauts Regulā. Saskaņā ar Regulas 6.panta pirmās daļas f punktu datu apstrāde ir likumīga, ja tā ir vajadzīga pārziņa vai trešās personas leģitīmo interešu ievērošanai, izņemot, ja datu subjekta intereses vai pamattiesības un pamatbrīvības, kurām nepieciešama datu aizsardzība, ir svarīgākas par šādām interesēm.

No lietas apstākļiem izriet, ka PMLP un pirmās instances tiesa, analizējot motivāciju saņemt potenciālo atbildētāju personas kodus un dzīvesvietas datus, vērtējusi pieteikuma pieņemamību. Kā norādījis pieteikuma iesniedzējs, tad “pirmās instances tiesa ir atzinusi, ka nav pamata pieteicējam izsniegt tās prasīto informāciju par konkrēto personu personas kodiem un dzīvesvietu, jo, tiesas ieskatā, ir apšaubāma pieteicējas iecerētās civilprasības pakļautība vispārējās jurisdikcijas

tiesā. Šādu nostāju tiesa pamatojusi ar uzskatu, ka nav pamata no personām, kuras kā Ministru kabineta locekļi balsojuši par konkrētu noteikumu pieņemšanu, prasīt atlīdzinājumu par nelabvēlīgajām sekām, kas pieteicējai radušās attiecīgo Ministru kabineta noteikumu dēļ.” Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka “tas, vai personas civilprasība ir pieļaujama un pamatota, ir vispārējās jurisdikcijas tiesas jautājums.” Lai arī Saeima savā atbildes rakstā kritiski izsakās pret prasības pieteikuma pieņemamības vērtēšanu no iestādes puses, tā pilnībā neizslēdz varbūtību par prasības pieteikuma kopijas iesniegšanu. Tiesībsargs uzskata, ka prasības pieteikuma vērtējums no iestādes puses, lai vērtētu atbildētāja deklarētās dzīvesvietas izsniegšanas pamatotību, nebūtu pieļaujams. Nav pieļaujams, ka valsts pārvaldes iestāde izvērtē lietas pieņemamību tiesā.

Tādējādi būtu jāmeklē mazāk ierobežojoši līdzekļi. Kā iespējams līdzeklis, kas mazāk ierobežotu personas (atbildētāja) tiesības uz privāto dzīvi un vienlaikus efektīvi nodrošinātu kā prasītāja, tā atbildētāja tiesības uz pieeju tiesai būtu pienākuma uzlikšana pašai tiesai, kad pieteicējs iesniedzis potenciālā atbildētāja vārdu, uzvārdu un personas kodu, noskaidrot potenciālā atbildētāja deklarēto dzīvesvietu un sazināties ar viņu. Atbildētāja meklēšanas pienākums tiktu pārnests no pieteicēja uz tiesu, tomēr tiesai tas prasītu salīdzinošai nelielas pūles, ņemot vērā, ka tai ir pieeja Iedzīvotāja reģistra datiem. Jāuzsver gan, ka pieteicējam tiesā jāvēršas jau ar pilnībā sagatavotu prasības pieteikumu. Nevar piekrist Saeimai tajā apsvērumā, ka atbildētāja meklēšana ietilpst sacīkstes principa tvērumā.

Nevar nepieminēt arī tādus gadījumus, kad pieteicējam būs zināma tikai potenciālā atbildētāja vārds un uzvārds, bet deklarētās dzīvesvietas adrese nebūs zināma. Tas ir arī Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta pieteikumā aprakstītais gadījums. Pieļaujams, ka šādi gadījumi skaitliski būs mazāk. Tomēr demokrātiskā sabiedrībā nav pieļaujams liegt vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā, ja zināms ir tikai potenciālā atbildētāja vārds un uzvārds.

Tiesai pēc vārda un uzvārda ir praktiski neiespējami identificēt. Šajos gadījumos, lai identificētu personu, jāiesaista valsts pārvaldes iestāde. Gadījumos, kā tas bija pieteikumā aprakstītajā situācijā, kad persona ir bijušais valdības loceklis, pēc vārda un uzvārda var atrast deklarētās dzīvesvietas adresi. Bet nav izslēgts, ka var būt situācijas, kad personu tikai un vienīgi pēc vārda un uzvārda nebūs iespējams identificēt. Šādos gadījumos būs identificējams pieejas tiesai apgrūtinājums. Tiesībsarga ieskatā pieteicējam jāvēršas PMLP ar motivētu lūgumu izsniegt potenciālā atbildētāja deklarētās dzīvesvietas adresi. Atzīstams, ka šādos gadījumos PMLP apstrādātu potenciālā atbildētāja personas datus, bet šis ierobežojums būtu nepieciešams, jo savādākā veidā nav iespējams sasniegt leģitīmo mērķi. PMLP būtu jāizvērtē iesnieguma motivācijas pamatotība, vienlaikus norobežojoties no civilprasības pieteikumu vērtēšanas. Personas datu atklāšanas gadījumos kompetentajām iestādēm jāievēro zināma piesardzība, lai rastu taisnīgu līdzsvaru starp konkurējošām sabiedriskajām un privātajām interesēm, kas ir juridiski

pārbaudāms, ņemot vērā tādu faktorus kā konkrētās intereses un iejaukšanās smagums.⁶

Apkopojot viedoklī minēto, izdarāms šāds secinājums. Apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 96.pantam, ciktāl tās nosaka pienākumu prasības pieteikumā norādīt atbildētāja deklarēto dzīvesvietu, ja prasītāja rīcībā ir atbildētāja vārds, uzvārds un personas kods.

Ar cieņu

tiesībsargs

Juris Jansons

---

⁶ Summaries of EU Court decisions relating to data protection 2000-2015, 13.lpp. Pieejams: https://ec.europa.eu/anti-fraud/sites/antifraud/files/caselaw_2001_2015_en.pdf